

Rola wskaźnika bazowego „minimalnego wynagrodzenia” w kodeksie karnym skarbowym

OLAF WŁODKOWSKI

Katedra Kryminologii i Prawa Karnego Gospodarczego
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

I. Pojęcie „minimalnego wynagrodzenia”

Definicja legalna „minimalnego wynagrodzenia” zlokalizowana została w dość „obszernym”¹ przepisie art. 53 kodeksu karnego skar-

¹ Zob. między innymi L. Wilk, [w:] L. Wilk, J. Zagrodnik, *Kodeks karny skarbowy, Komentarz*, Warszawa 2007, s. 207, 208.

Przepis art. 53 k.k.s. przewiduje łącznie 113 definicji w 48 jednostkach redakcyjnych — paragrafach (pierwotnie 85 definicji legalnych [samodzielnych i niesamodzielnych] w 41 jednostkach — paragrafach), podczas gdy kodeks karny (ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Dz.U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553), dalej jako k.k. z 1997 r., w art. 115 — 22 definicje (pierwotnie 18 definicji), a kodeks wykroczeń (ustawa z dnia 20 maja 1971 r., Dz.U. z 2010 r. Nr 46, poz. 275, dalej jako k.w. z 1971 r.) w art. 47 tylko 8 definicji. Należy mieć na uwadze, że większa liczba definicji w k.k.s. z 1999 r. w stosunku do k.k. z 1997 r. podyktowana jest związkiem w szczególności z nieskodyfikowaną dziedziną prawa podatkowego i koniecznością utrzymania jednolitej terminologii. Regulacja przewidziana przez przepis art. 53 k.k.s. jest swego rodzaju „precedensem” (L. Wilk, [w:] L. Wilk, J. Zagrodnik, *op. cit.*, s. 207). Zauważyć należy, że wcześniejsze ustawy regulujące materię prawa karnego skarbowego nie tylko nie zawierały wyodrębnionego słowniczka (co w rzeczywistości skutkowało rozproszeniem definicji legalnych), a nadto nakazywały „odpowiednie” stosowanie (niektórych) definicji legalnych z kodeksu kar-

bowego² (a dokładniej w § 4) stanowiącym, jak zostało to ujęte w intytlacji rozdziału 5 k.k.s. z 1999 r. (Dział I) „Objaśnienie wyrażeń ustawowych”³. Umieszczenie definicji legalnej „minimalnego wynagrodzenia” w rozdziale 5 Działu I, Tytułu I k.k.s. z 1999 r. „Objaśnienie wyrażeń ustawowych” oznacza, że pojęcie to ma być używane w jednakowym znaczeniu w obrębie całego aktu normatywnego, jakim jest kodeks karny skarbowy⁴ (zarówno w Tytule I⁵, jak i Tytule II⁶ i Tytule III⁷). Taki zabieg legislacyjny pozwala na zachowanie ważnego wymogu tekstu aktu normatywnego w postaci jego przejrzystości i komunikatywności. Lokalizacja powoływanej definicji legalnej następuje na samym początku art. 53 k.k.s. z 1999 r.⁸, co może prowadzić do konstatacji o istotnej roli,

nego. Wiele zwrotów, które występowały w obrębie tych aktów prawnych nie było wyjaśniane, co w szczególności dotyczyło zwrotów o charakterze finansowym, które miały relewantne znaczenie dla ustalenia karalnego zachowania. Taka technika legislacyjna w znaczący sposób utrudniała prawidłowe stosowanie przepisów i budziła uzasadnione wątpliwości pod względem zasad gwarancyjnych prawa karnego skarbowego. Negatywne doświadczenia na płaszczyźnie poprzednich regulacji prawnych w znaczący sposób wpłynęły na obecny kształt art. 53 k.k.s. Słowniczek z art. 53 k.k.s. jest pierwszym tego typu rozwiązaniem normatywnym w dziedzinie prawa karnego skarbowego od pierwszej ustawy karnej skarbowej z 1926 r.

² Ustawa z dnia 10 września 1999 r., Dz.U. z 2007 r. Nr 111, poz. 765 ze zm. [dalej jako: k.k.s. z 1999 r.].

³ Tytuł rozdziału 5., Działu I, Tytułu I k.k.s. z 1999 r. odpowiada § 150 ust. 3 Rozporządzenia w sprawie zasad techniki prawodawczej, Dz.U. z 2002 r. Nr 100, poz. 908 [dalej jako: z.t.p.].

⁴ A. Malinowski, *Definicje legalne w prawie polskim*, „Studia Iuridica” 2005, z. XLIV, s. 223. Zob. także „Nowa Kodyfikacja Karna. Kodeks Karny Skarbowy” 1999, z. 25, s. 196, 197; A. Choduń, *Słownictwo tekstów aktów prawnych w zasobie leksykalnym współczesnej polszczyzny*, Warszawa 2007, s. 357; odpowiada to § 10 z.t.p. Zgodnie z § 10 powoływanego aktu dla oznaczenia jednakowych pojęć używa się jednakowych określeń, a różnych pojęć nie oznacza się tymi samymi pojęciami. Zob. także § 22 ust. 1 pkt 2 z.t.p.

⁵ Przesłębstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe (art. 1–111 k.k.s.).

⁶ Postępowanie w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe (art. 113–177 k.k.s.).

⁷ Postępowanie wykonawcze w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe (art. 178–191 k.k.s.).

⁸ Definicja legalna „minimalnego wynagrodzenia” w systematyce przepisu art. 53 k.k.s. z 1999 r. została umieszczona po definicji legalnej „czynu zabronionego” (§ 1), „przesłębstwa skarbowego” (§ 2), i „wykroczenia skarbowego” (§ 3), a poprzedza takie definicje legalne, jak „ustawowy próg” (§ 5) czy „wypadek mniejszej wagi” (§ 6).

jąką „minimalnemu wynagrodzeniu” przypisał normodawca dla przepisów (całego) kodeksu karnego skarbowego⁹.

W rozumieniu przepisu art. 53 § 4 k.k.s. z 1999 r. przez „minimalne wynagrodzenie” należy rozumieć „wynagrodzenie za pracę ustalone na podstawie ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę”¹⁰. Odnotowania wymaga fakt, że instytucja „minimalnego wynagrodzenia” wprowadzona została do k.k.s. z 1999 r. nowelizacją z 28 lipca 2005 r.¹¹ i zastąpiła obowiązującą od momentu wejścia w życie tego kodeksu instytucję „najniższego wynagrodzenia”¹². Szczegółowy tryb ustalenia wysokości „minimalnego wynagrodzenia” określa ustawa o minimalnym wynagrodzeniu za pracę¹³. Co do zasady, zgodnie z prze-

⁹ Por. I. Andrejew, *Systematyka projektu kodeksu karnego*, „Państwo i Prawo” 1968, nr 11, s. 737–739.

¹⁰ Dz.U. z 2004 r. Nr 200, poz. 1679 ze zm.

¹¹ Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o zmianie ustawy — Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2005 r. Nr 178, poz. 1479). Zasadność zastąpienia wskaźnika bazowego „najniższego wynagrodzenia”, wskaźnikiem bazowym „minimalnego wynagrodzenia” wynika z nowelizacji uregulowań prawa pracy zgodnie z art. 65 ust. 4 Konstytucji RP — *Uzasadnienie rządowego projektu ustawy z dnia 28 lipca 2005 r.*, s. 114; por. F. Prusak, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz. Tom I (art. 1–53)*; T. Grzegorzcyk, *O niektórych zmianach w materialnym prawie karnym skarbowym w związku z nowelizacją Kodeksu karnego skarbowego z dnia 28 lipca 2005 r.*, „Prokuratura i Prawo” 2006, nr 3, s. 16.

¹² W literaturze powoływana zmiana została oceniona zasadniczo pozytywnie. Przykładowo, T. Grzegorzcyk zauważył, że „przyjęcie znów ruchomego elementu w postaci wynagrodzenia minimalnego oznacza zatem powrót do założeń, jakie legły u podstaw k.k.s. w 1999 r.” T. Grzegorzcyk, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2009; L. Wilk, [w:] L. Wilk, J. Zagrodnik, *op. cit.*, s. 211.

¹³ Powoływana procedura wzbudza w literaturze fachowej wątpliwości, w szczególności wskazuje się, że „Uregulowany w art. 2 ust. 2–4 komentowanej ustawy sposób kształtowania wysokości minimalnego wynagrodzenia budzi wątpliwości natury prawnej. Przepis art. 65 ust. 4 Konstytucji RP zawiera bowiem delegację do ustalenia w drodze ustawy minimalnej wysokości wynagrodzenia za pracę lub sposobu ustalenia tej wysokości. Procedura przewidziana w komentowanej ustawie nie spełnia żadnego z tych warunków. Płaca minimalna została ustalona kwotowo jedynie na rok 2003, natomiast od roku 2004 ustalenie wysokości wynagrodzenia zostało przekazane do kompetencji organu, którego Konstytucja nie wyposażyła w uprawnienia prawotwórcze, tj. Komisji Trójstronnej. Ustawa nie określa także mechanizmu corocznego ustalania wysokości minimalnego wynagrodzenia, przekazując tę kwestię do ustaleń w ramach Komisji Trójstronnej”, L. Ludmiła, *Komentarz do ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę*. Komentarz do art. 2, teza nr 6, Lex 2003.

pisem art. 2 ust. 4 powoływanej ustawy w terminie do dnia 15 września każdego roku wysokość wskaźnika bazowego „minimalnego wynagrodzenia” jest ogłaszana w „Monitorze Polskim” w drodze obwieszczenia Prezesa Rady Ministrów. Na rok 2012 wysokość wskaźnika bazowego „minimalnego wynagrodzenia” została określona na 1500 zł¹⁴.

Institucja „minimalnego wynagrodzenia” nie jest znana kodeksowi karnemu z 1997 r. ani kodeksowi wykroczeń z 1971 r.¹⁵ Na płaszczyźnie prawa karnego *sensu stricto* wskaźnik bazowy „minimalnego wynagrodzenia” występuje zatem tylko i wyłącznie na gruncie kodeksu karnego skarbowego z 1999 r. Takie rozwiązanie w dziedzinie prawa karnego skarbowego jest ewenementem dla ponad 80-letniej regulacji karnoskarbowej, czyli od pierwszej ustawy karnoskarbowej z roku 1926¹⁶. Wcześniej obowiązywały określenia kwotowe. Odnotowania wymaga fakt, że do niedawna w kodeksie karnym z 1997 r. zamiast wskaźnika bazowego „minimalnego wynagrodzenia” normodawca posługiwał się wskaźnikiem bazowym „najniższego wynagrodzenia”. Definicję legalną „najniższego wynagrodzenia” przewidywał uchylony przepis art. 115 § 8 k.k. z 1997 r.¹⁷. Zgodnie z powoływanym przepisem najniższym wynagrodzeniem było „najniższe wynagrodzenie pracowników określone na podstawie Kodeksu pracy”. Najniższe wynagrodzenie w kodeksie karnym miało istotne znaczenie dla ustalenia „mienia znacznej” i „wielkiej wartości” oraz „znacznej szkody”

¹⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2012 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2012 r. (Dz.U. z 2011 r. Nr 192, poz. 1141).

¹⁵ Ustawa z dnia 20 maja 1971r. (tekst jedn. Dz.U. z 2010 Nr 46, poz. 275 z późn. zm.).

¹⁶ Ustawa karna skarbowa z 2 sierpnia 1926r. (Dz.U.R.P. Nr 105, poz. 609) z mocą obowiązującą od 1 stycznia 1927 r.

Zob. także ustawa z 18 marca 1932 r. (Dz.U. Nr 34, poz. 355); dekret Prezydenta RP z dnia 3 listopada 1936 — Prawo karne skarbowe (Dz.U. Nr 84, poz. 581); Prawo karne skarbowe dekret z 11 kwietnia 1947 r. (Dz.U. Nr 32, poz. 140); Ustawa karna skarbowa z 13 kwietnia 1960 (Dz.U. Nr 21, poz. 123); Ustawa karna skarbowa z 26 października 1971 r. (Dz.U. Nr 28, poz. 260).

¹⁷ Art. 115 § 8 k.k. z 1997 r. uchylony przez art. 1 pkt 22 lit b ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy — Kodeks karny, ustawy — Kodeks postępowania karnego, ustawy — Kodeks karny wykonawczy, ustawy — Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 09.206.1589).

czy „szkody w wielkich rozmiarach”¹⁸. Rola tego wskaźnika bazowego była jednak ograniczona tylko i wyłącznie do kilku przypadków w części szczególnej k.k. Przykładowo, można wskazać na art. 296 § 1 („znaczna szkoda majątkowa”)¹⁹. Należy zwrócić uwagę na zasadniczą niekonsekwencję systemową, jaka istniała do momentu uchylecia przepisu art. 115 § 8 k.k. z 1997 r., zgodnie z którą wartość wskaźnika bazowego „minimalnego wynagrodzenia” ulegała stałemu wzrostowi²⁰, wartość zaś wskaźnika bazowego „najniższego wynagrodzenia” nie²¹. Dobrze tę sytuację ilustrują wartości obowiązujące w roku 2010 — wartość minimalnego wynagrodzenia to 1317 zł, natomiast najniższego wynagrodzenia — 760 zł (!). Różnica pomiędzy obu powoływanymi wartościami w roku 2010 wynosiła (aż) 557 zł (!).

Wydaje się, że rezygnacja z najniższego wynagrodzenia na rzecz kwotowych określeń w kodeksie karnym²² nie prowadzi do poważnej

¹⁸ W. Grzeszczyk, *Najniższe miesięczne wynagrodzenie w rozumieniu art. 115 § 5–8 kodeksu karnego i art. 53 § 4 kodeksu karnego skarbowego*, „Prokuratura i Prawo” 2004, nr 4, s. 151.

¹⁹ Zob. między innymi wyrok SN z 3 lutego 2005 r., III KK 339/04.

²⁰ Od roku 2005 wartość minimalnego wynagrodzenia wynosiła odpowiednio: za rok 2005 — 849 zł (Dz.U. z 2004 r. Nr 201, poz. 2062); za rok 2006 — 899,10 (Dz.U. z 2005 r. Nr 177, poz. 1469); za rok 2007 — 936 (Dz.U. z 2006 r. Nr 171, poz. 1227); za rok 2008 — 1126 (Dz.U. z 2007 Nr 171, poz. 1209); za rok 2009 — 1276 (Dz.U. z 2008 Nr 55, poz. 499); za rok 2010 — 1317 (M.P. z 2009 Nr 48, poz. 709); za rok 2011 — 1386 (Dz.U. z 2010 r. Nr 194, poz. 1288).

²¹ W literaturze fachowej już dość dawno zwrócono uwagę, iż „owo »uszczywnienie« sprawia, że posługiwanie się w przepisach kodeksu wskaźnikiem »najniższego wynagrodzenia« (»najniższego miesięcznego wynagrodzenia«) faktycznie straciło sens, skoro po omówionej wyżej zmianie stanu prawnego prowadzi do takich samych konsekwencji, jak użycie znacznie prostszego i komunikatywnego wskaźnika kwotowego”. J. Majewski, [w:] G. Bogdan *et al.*, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz. Tom I. Komentarz do art. 1–116 k.k.*, Kraków 2004, wyd. II, s. 1195.

²² W uzasadnieniu do ustawy nowelizującej k.k. podkreślono, że „rozwiązanie rezygnujące z systemu parametrycznego, a przyjmujące system kwotowy przy definiowaniu pojęcia mienia znacznej wartości oraz pojęcia mienia wielkiej wartości (art. 115 § 5 i § 6 k.k. z 1997 r.) wykazuje znaczną przewagę w stosunku do rozwiązania opartego na systemie parametrycznym, zarówno dlatego, że ułatwia stosowanie prawa przez organy postępowania karnego, zwolnione w takim wypadku od konieczności dokonywania przeliczeń relacjonowanych do czasu popełnienia przestępstwa i ówczesnej wysokości wskaźników, jak i z uwagi na wynikający z gwarancyjnej roli prawa karnego postulat jednoznaczności

systemowej niespójności z regulacją kodeksu karnego skarbowego²³. Wynika to z odmiennej regulacji, jaką normuje k.k.s. z 1999 r., w szczególności zasad odpowiedzialności, zasad karania i zakresu kryminalizacji przepisów części szczególnej k.k.s. z 1999 r. Słusznie zauważa Zygfryd Siwik, że „mimo wyraźnych tendencji integracyjnych prawa karnego skarbowego z prawem karnym *sensu largo* jako wyspecjalizowanej dziedziny, zwalczanie czynów zabronionych przepisami karnoskarbowymi wymaga tradycyjnie odrębnych regulacji prawnych”²⁴. W tym znaczeniu wskaźnik bazowy „minimalnego wynagrodzenia” dla regulacji karnoskarbowej jest niezbędnym i spełnia swoją rolę²⁵. Należy mieć na uwadze, że k.k.s. z 1999 r. nie stanowi pozakodeksowej ustawy karnej (dodatkowej) występującej obok kodeksu karnego czy kodeksu wykroczeń, lecz jest aktem normatywnym autonomicznym w stosunku do obu powoływanych aktów normatywnych. Prawo karne skarbowe nie jest zatem częścią prawa karnego powszechnego²⁶, ale jest częścią prawa karnego gospodarczego.

przepisów prawa karnego o charakterze definicji regulujących, określających okoliczności stanowiące znamiona ustawowej określoności czynu zabronionego, a także z uwagi na realizację postulatu określania okoliczności stanowiących warunków karalności czynu w akcie prawnym rangi ustawy”.

²³ Oczywiście, bardziej racjonalnym rozwiązaniem byłoby zastąpienie „najniższego wynagrodzenia” wskaźnikiem bazowym „minimalnego wynagrodzenia” niż kwotowymi określeniami.

²⁴ Szerzej zob. między innymi Z. Siwik, *Główne kierunki zmian dokonanych w Kodeksie karnym skarbowym z 1999 roku. Ogólna charakterystyka*, [w:] *Kodeks karny skarbowy po dziesięciu latach obowiązywania — ocena i perspektywa zmian. Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowo-szkoleniowej zorganizowanej przez Katedrę Kryminologii i Prawa Karnego Gospodarczego Uniwersytetu Wrocławskiego*, red. Z. Siwik, Wrocław 2010, s. 19, 20. Zwrócił na to uwagę już ponad 70 lat temu A. Mogilnicki, [w:] *Dwutorowość represji karnej przy przestępstwach zwykłych i skarbowych*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1937, nr 3; L. Wilk, *Szczególne cechy odpowiedzialności za przestępstwa i wykroczenia podatkowe*, Katowice 2006, s. 15–28 i podana tam literatura; J. Sawicki, *Zaniechanie ukarania jako element polityki karnej w prawie karnym skarbowym*, Wrocław 2011, s. 9–21.

²⁵ W literaturze fachowej prawa karnego skarbowego wskazuje się, że „specyfika prawa karnego skarbowego narzuca konieczność wprowadzenia instytucji i rozwiązań nieznanymi prawu karnemu powszechnemu” — V. Konarska-Wrzošek, T. Oczkowski, J. Skorupka, *Prawo i postępowanie karne skarbowe*, Warszawa 2010, s. 24.

²⁶ *Ibidem*.

Poza k.k.s. z 1999 r. wskaźnik bazowy „minimalnego wynagrodzenia” znany jest niektórym ustawom, w szczególności przewidującym odpowiedzialność o charakterze dyscyplinarnym. Przykładowo, można wskazać na ustawę z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym²⁷. Zgodnie z przepisem art. 31 ust. 5 powoływanej ustawy karę pieniężną wymierza się do dwukrotnej wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę (bez wskazania dolnej granicy), które jest ogłaszane na podstawie ustawy z 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę. Nie jest to zatem wskaźnik, który występuje tylko i wyłącznie w przepisach kodeksu karnego skarbowego.

II. Krótka charakterystyka praktycznego znaczenia wskaźnika bazowego „minimalnego wynagrodzenia” w kodeksie karnym skarbowym

W rozdziale I k.k.s. z 1999 r. (Działu I, Tytułu 1) „Przepisy wstępne” rola wskaźnika bazowego „minimalnego wynagrodzenia” ma znaczenie dla powstania kolizji ustaw w czasie w rozumieniu art. 2 § 2 k.k.s. z 1999 r. Ilustrując powyższe znaczenie wskaźnika bazowego „minimalnego wynagrodzenia” na przykładzie przepisu karnego art. 54 k.k.s. z 1999 r., wskazać można następującą sytuację, zgodnie z którą wysokość uszczuplonej należności publicznoprawnej, która w czasie popełnienia (2011 r.) czynu zabronionego przekracza pięciokrotność minimalnego wynagrodzenia (7100 zł), stanowić będzie podstawę do przyjęcia kwalifikacji prawnej z art. 54 § 2 k.k.s. z 1999 r., tj. przestępstwo skarbowe (typ uprzywilejowany — mała wartość), w roku następnym jako chwili orzekania z uwagi na zmianę wysokości minimalnego wynagrodzenia (za rok 2012 — 1500 zł) stanowić może już podstawę odpowiedzialności za wykroczenie skarbowe (!)²⁸. Nie trzeba w tym miejscu wskazywać,

²⁷ Dz.U. z 22 maja 2009 r. (Nr 77, poz. 649 ze zm.).

²⁸ O. Włodkowski, *Z problematyki kolizji ustaw w czasie w kodeksie karnym skarbowym*, [w:] *Czas i jego znaczenie w prawie karnym. Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej zorganizowanej przez Katedrę Prawa Karnego Materialnego i Wykonawczego oraz Psychiatrii Sądowej, Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii UG, Gdańsk 2007*, red. J. Warylewski, Gdańsk 2010, s. 406, 407; J. Raglewski, *Zasady karania za przestęp-*

jak doniosłe skutki prawne, między innymi w zakresie dotyczącym zasad karania, taka korzystna zmiana będzie powodować dla sprawy czynu zabronionego²⁹.

Rola wskaźnika bazowego „minimalnego wynagrodzenia” w rozdziale I k.k.s. z 1999 r. „Przepisy wstępne” sprowadza się do aktualizacji stosowania zasady ochrony bezwzględnej z art. 3 § 3 k.k.s. z 1999 r. W kontekście powoływanej zasady relewantne znaczenie ma zwrot normatywny „istotne interesy”. Definicja legalna powoływanego zwrotu normatywnego została przewidziana w przepisie art. 53 § 11 k.k.s. z 1999 r. Określenie kwoty odpowiadającej istotnym interesom następuje w sposób pośredni przez odesłanie do definicji legalnej „wielkiej wartości”. Zgodnie z art. 53 § 11 k.k.s. z 1999 r. przestępstwo skarbowe skierowane przeciwko istotnym interesom finansowym państwa polskiego „jest to takie przestępstwo skarbowe, które zagraża Skarbowi Państwa powstaniem uszczerbku w wysokości co najmniej dziesięciokrotności wielkiej wartości”. Natomiast zgodnie z przepisem art. 53 § 16 k.k.s. z 1999 r. „wielka wartość” jest to „wartość, która w czasie popełnienia czynu zabronionego nie przekracza tysiąckrotnej wysokości minimalnego wynagrodzenia”. W rzeczywistości chodzi tu o wartość przekraczającą powiększoną dziesięć tysięcy razy równowartość minimalnego wynagrodzenia. Za rok 2012 będzie chodziło o wartość wynoszącą co najmniej 15 000 000 zł.

W rozdziale II (Działu I, Tytułu I k.k.s. z 1999 r.) „Instytucje zaniechania ukarania sprawy” znaczenie wskaźnika bazowego „minimalnego

stwa skarbowe i wykroczenia skarbowe — próba oceny i kierunki zmian, [w:] Kodeks karny skarbowy po dziesięciu latach..., s. 68; zob. także Wyrok SN z 3 lutego 2005r., III KK 339/04. oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2008 r. dotyczące znaczenia zmiany stawek podatku akcyzowego dla powstania kolizji ustaw w czasie, sygn. akt V KK 218/07, „Biuletyn Prawa Karnego” 2008, nr 8, s. 31, 32.

²⁹ Zdaniem V. Konarskiej-Wrzosek „coroczna zmienność wartości kwotowej minimalnego wynagrodzenia, którego wielokrotność składa się na treść kryteriów służących do rozwarstwienia czynów karalnych skarbowych, oprócz planowanego skutku pozytywnego, wywołała także nieprzewidziany skutek negatywny w postaci zmienności rangi popełnionego czynu w czasie między jego popełnieniem a prawomocnym osądzeniem”, *eadem*, *Czy utrzymać kryteria nazwowo-parametryczne rozwarstwienia czynów karnych*, [w:] *Węzłowe problemy prawa karnego, kryminologii i wiktymologii. Księga pamiątkowa ku czci Pana Profesora Andrzeja Marka*, red. V. Konarska-Wrzosek, J. Lachowski, J. Wójcikiewicz, Warszawa 2010, s. 339.

wynagrodzenia” dotyczy dwóch z trzech instytucji zaniechania ukarania sprawcy, tj. dobrowolnego poddania się odpowiedzialności oraz odstąpienia od wymierzenia kary.

W przypadku dobrowolnego poddania się odpowiedzialności rola wskaźnika bazowego „minimalnego wynagrodzenia” sprowadza się do dwóch płaszczyzn:

a) Po pierwsze, do wyłączenia możliwości skorzystania z dobrodziejstwa tej instytucji, po drugie — ma znaczenie dla rzeczywistej wartości kwoty, która powinna zostać orzeczona tytułem kary grzywny. W pierwszym przypadku, zgodnie z przepisem art. 17 § 2 pkt 2 k.k.s. z 1999 r. nie jest dopuszczalne udzielenie zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, jeżeli przestępstwo zagrożone tylko karą grzywny popełniono w warunkach określonych w art. 37 § 1 k.k.s. z 1999 r. lub art. 38 § 2 k.k.s. z 1999 r. Pierwszy z powoływanych przepisów w pkt 1 odnosi się do dużej wartości uszczuplonej należności publicznoprawnej lub wartości przedmiotu czynu jako przesłanki obostrzenia (def. dużej wartości art. 53 § 15 k.k.s. z 1999 r.). Z kolei znaczenie wskaźnika bazowego „minimalnego wynagrodzenia” w odniesieniu do drugiego z powoływanych przepisów następuje poprzez wielką wartość uszczuplonej należności publicznoprawnej lub wartości przedmiotu czynu (def. wielkiej wartości art. 53 § 16 k.k.s. z 1999 r.). W obu przypadkach jest to przesłanka ujemna bezwzględna. Jednak zmiana tych wartości w chwili orzekania może prowadzić do wyłączenia przesłanek negatywnych.

b) Zgodnie z przepisem art. 17 § 1 pkt 2 k.k.s. z 1999 r. jednym z warunków zaistnienia dobrowolnego poddania się odpowiedzialności jest uiszczenie kwoty odpowiadającej co najmniej najniższej karze grzywny grożącej za dany czyn zabroniony. W rzeczywistości w stosunku do wykroczeń skarbowych (za rok 2012) będzie chodziło o kwotę 1/10 minimalnego wynagrodzenia, natomiast w stosunku do przestępstw skarbowych będzie chodziło o kwotę równą 1/3 minimalnego wynagrodzenia (tj. w przypadku przestępstw skarbowych o kwotę wynoszącą 500 zł, a w przypadku wykroczeń skarbowych o kwotę 150 zł)³⁰.

³⁰ Na temat wątpliwości co do sposobu ustalenia wysokości kwoty tytułem kary grzywny przy dobrowolnym poddaniu się odpowiedzialności zob. między innymi M. Marciniak, *Problematyka kary grzywny za przestępstwo skarbowe w przypadku wniosku o dobrowolne poddanie się odpowiedzialności*, „Prokuratura i Prawo” 2006, nr 1.

Natomiast w przypadku instytucji zaniechania ukarania sprawcy — odstąpienia od wymierzenia kary — znaczenie minimalnego wynagrodzenia zrelatywizowane zostało w odniesieniu do dużej wartości i wielkiej wartości (zob. art. 19 § 1 pkt 1 k.k.s. z 1999 r.).

Zasadnicze znaczenie wskaźnika bazowego „minimalnego wynagrodzenia” w rozdziale III k.k.s. z 1999 r. — „Przestępstwo skarbowe” — sprowadza się do ustalenia granic wysokości jednej stawki dziennej przy wymiarze kary grzywny w stawkach dziennych za przestępstwo skarbowe. Inaczej niż na gruncie k.k., w którym wysokość jednej stawki dziennej jest stała i niezmienna od wejścia w życie k.k. z 1997 r. i wynosi ona od 10 zł do 2000 zł, na gruncie k.k.s. z 1999 r. granice jednej stawki dziennej dzięki odniesieniu do wskaźnika bazowego minimalnego wynagrodzenia nie mają charakteru stałego³¹. Zgodnie z przepisem art. 23 § 3 k.k.s. z 1999 r. „stawka dzienna nie może być niższa od jednej trzydziestej części minimalnego wynagrodzenia ani też przekraczać jej czterystukrotności”. W praktyce przez odniesienie się do wysokości minimalnego wynagrodzenia będzie chodziło o kwotę od 50 do 20 000 zł.

W dalszej części rozdziału III k.k.s. z 1999 r. minimalne wynagrodzenie ma znaczenie dla środka karnego nieprobacyjnego — „zakazu prowadzenia działalności gospodarczej”. Zgodnie z przepisem art. 34 § 2 k.k.s. z 1999 r. i przepisem art. 41 § 2 k.k. z 1997 r. w zw. z art. 20 § 2 k.k.s. z 1999 r. orzeczenie środka karnego nieprobacyjnego zakazu prowadzenia działalności gospodarczej może nastąpić w sytuacji, w której spełnione są następujące przesłanki: popełnienie przestępstwa skarbowego w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej, ustalenie, że dalsze jej prowadzenie zagraża istotnym dobrom chronionym prawem oraz popełnienie przestępstwa skarbowego w warunkach obostrzenia z art. 38 § 2 k.k.s. z 1999 r. — wielka wartość lub za taksaktywne przestępstwa skarbowe z art. 34 § 2 k.k.s. z 1999 r. Definicję „wielkiej wartości” podaje przepis art. 53 k.k.s. z 1999 r. — wielka wartość jest to wartość, która

³¹ Przypomnienia wymaga, że podobne rozwiązanie normatywne przewidywał projekt k.k. z 1990 r. oraz późniejsze jego wersje, a w szczególności projekt z sierpnia 1995 r. Jak zauważa M. Melezini, „ostatecznie w trakcie trwania prac legislacyjnych ustawodawca zrezygnował z limitów stosunkowych i przyjął limity kwotowe”. Szerzej w tym zakresie zob. M. Melezini, [w:] *System prawa karnego. Tom VI. Kary i środki karne*, red. M. Melezini, Warszawa 2010, s. 307.

w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza tysiąckrotną wysokość minimalnego wynagrodzenia (za rok 2012 — 1 500 000).

Relevantne znaczenie wskaźnika bazowego „minimalnego wynagrodzenia” widoczne jest na płaszczyźnie przepisu art. 37 k.k.s. z 1999 r. (powoływany przepis przewiduje instytucje nadzwyczajnego obostrzenia). W tym zakresie szczególna rola wskaźnika bazowego „minimalnego wynagrodzenia” widoczna jest na płaszczyźnie przepisu art. 37 § 1 pkt 1 k.k.s. z 1999 r. — „duża wartość”. Znaczenie tej przesłanki obostrzającej wymiar kary poza wskazanymi sytuacjami dotyczącymi instytucji zaniechania ukarania sprawcy w postaci dobrowolnego podania się odpowiedzialności i odstąpienia od wymierzenia kary dotyczyć będzie ponadto ograniczenia aktualizacji instytucji zamiany kary pozbawienia wolności na karę ograniczenia wolności (zob. art. 26 § 3 k.k.s. z 1999 r.), a także skorzystania ze środka karnego probacyjnego warunkowego umorzenia postępowania karnego (zob. art. 41 § 2 k.k.s. z 1999 r.). W stosunku do tych dwóch powoływanych instytucji duża wartość uszczuplonej należności publicznoprawnej lub duża wartość przedmiotu czynu stanowi przesłankę negatywną względną. Podobne uwagi, jak wyżej odniesione do przepisu art. 37 § 1 pkt 1 k.k.s. z 1999 r., odnieść należy do art. 38 § 2 k.k.s. z 1999 r.

W odniesieniu do wykroczeń skarbowych (Rozdział VI — Działu I — „Wykroczenie skarbowe”) rola wskaźnika bazowego „minimalnego wynagrodzenia” sprowadza się do ustalenia granic kary grzywny określonej kwotowo (art. 48 § 1 k.k.s. z 1999 r.), mandatu karnego (art. 48 § 2 k.k.s. z 1999 r.) oraz wyroku nakazowego (art. 48 § 3 k.k.s. z 1999 r.). W rzeczywistości za rok 2012 kwoty te wynoszą odpowiednio: granice kary grzywny określonej kwotowej od 150 zł do 30 000 zł, wysokość mandatu karnego od 150 zł do 3000 zł; wyrokiem nakazowym od 150 zł do 15 000 zł.

W części szczególnej (Działu II k.k.s. z 1999 r.) wysokość wskaźnika bazowego „minimalnego wynagrodzenia” decyduje o kwalifikacji typów czynów zabronionych jako przestępstw skarbowych lub wykroczeń skarbowych (ustawowy próg)³². Z kolei posłużenie się zwrotem

³² Zob. art. 54 § 3; 55 § 3; 56 § 3; 63 § 7; 65 § 4; 73 § 2; 73a § 3; 76 § 3; 77 § 3; 78 § 3; 82 § 2; 86 § 4; 87 § 4; 88 § 3; 89 § 3; 91 § 4; 92 § 3; 100 § 2; 101 § 2; 102 § 2; 103 § 2; 104 § 2; 106c § 2.

„mała wartość” ma znaczenie dla wyodrębnienia typu uprzywilejowanego od typu podstawowego czynu zabronionego³³.

Znaczenie wskaźnika bazowego minimalnego wynagrodzenia w części procesowej ma istotne znaczenie dla ustalenia rzeczywistej kwoty, jaka powinna być uiszczona tytułem kary grzywny przy dobrowolnym poddaniu się odpowiedzialności. Zgodnie z przepisem art. 146 § 2 pkt 1 k.k.s. z 1999 r. kwota uiszczona tytułem kary grzywny może sięgnąć wysokości połowy sumy odpowiadającej górnej granicy ustawowego zagrożenia za dany czyn zabroniony.

Z kolei w Tytule III k.k.s. z 1999 r. znaczenie wskaźnika bazowego minimalnego wynagrodzenia widoczne jest na tle art. 182. Z brzmienia powoływanego przepisu wynika, że jeżeli kara grzywny wymierzona za przestępstwo skarbowe została uiszczona lub ściągnięta w drodze egzekucji tylko w części i zostanie stwierdzone, że spowodowane to jest tym, iż okoliczności wymagane do ustalenia stawki dziennej uległy istotnej zmianie, sąd dla nieuiszczonej jeszcze w części kary grzywny określa na nowo wysokość stawki dziennej, kierując się wskazaniem określonymi w art. 23 § 3 (k.k.s. z 1999 r.), chyba że skazany wykaże, iż nastąpiło to z przyczyn od niego niezależnych.

III. Uwagi szczegółowe

Z punktu widzenia techniczno-legislacyjnego posłużenie się wskaźnikiem bazowym „minimalnego wynagrodzenia” nastąpiło w sposób konsekwentny (a nawet „uparty”) ze względu na dwa zasadnicze względy. Po pierwsze, wprowadzenie wskaźnika bazowego „minimalnego wynagrodzenia” wyeliminowało całkowicie z przepisów k.k.s. z 1999 r. wszelkie kwotowe określenia. W uzasadnieniu do rządowego projektu kodeksu karnego skarbowego podkreślono, że „istotną zmianą o przełomowym znaczeniu w stosowaniu przepisów karnoskarbowych będzie likwidacja wszelkich tradycyjnych oznaczeń kwotowych (cyfrowych). Kodeks karny skarbowy proponuje bardziej nowoczesny (antyinflacyjny) system oznaczeń ułamkowych w stałej relacji do jednolitego wskaźnika bazowego, tj. najniższego miesięcznego wynagrodze-

³³ Zob. art. 54 § 2; 55 § 2; 56 § 2; 63 § 6; 65 § 3; 73a § 2; 76 § 2; 76a § 2; 77 § 2; 78 § 2; 86 § 3; 87 § 3; 91 § 3; 92 § 2.

nia”³⁴. Po drugie, zachowana jest wymagana konsekwencja językowa, której brak było na gruncie k.k. przed uchycieniem art. 115 § 8 k.k. z 1997 r.³⁵

Odwołanie do wskaźnika bazowego „minimalnego wynagrodzenia” w przepisach k.k.s. z 1999 r. następuje w sposób bezpośredni lub pośredni. Bezpośredni sposób odwołania następuje poprzez posłużenie się wprost zwrotem „minimalne wynagrodzenie” w treści danego przepisu kodeksu karnego skarbowego. Przykładowo, można wskazać tutaj na przepis art. 23 § 3 k.k.s. z 1999 r. Powoływany przepis normuje wysokość jednej stawki dziennej przy karze grzywny w stawkach dziennych. Przepis art. 23 § 3 k.k.s. z 1999 r. stanowi, że „stawka dzienna nie może być niższa od jednej trzydziestej części minimalnego wynagrodzenia ani też przekraczać jej czterystukrotności”. Z kolei jako przykład pośredniego odwołania należy wskazać na wszystkie te sytuacje, w których normodawca posługuje się w treści przepisu k.k.s. z 1999 r. takimi zwrotami, jak „mała”, „duża”, „wielka wartość” czy „istotnymi interesami państwa polskiego” (na przykład art. 3 § 3 k.k.s. z 1999 r.). W zasadniczej części przypadków posłużenie się wskaźnikiem bazowym „minimalnego wynagrodzenia” w treści danego przepisu kodeksu karnego skarbowego następuje w sposób pojedynczy (raz), na przykład mała wartość, lub ma charakter pluralny (posłużenie się wskaźnikiem bazowym następuje dwukrotnie). W tym ostatnim przypadku dolna granica danej wartości jest określona jako część ułamkowa (minimalnego wynagrodzenia), natomiast górna granica jest określona jako wielokrotność tej wartości lub jest określona jako wielokrotność minimalnego wynagrodzenia, na przykład art. 23 § 3 k.k.s. z 1999 r. — wysokość jednej stawki dziennej przy karze grzywny w stawkach dziennych za przestępstwo skarbowe.

Już tylko pobieżna lektura przepisów k.k.s. z 1999 r. prowadzi do konstatacji, że rola wskaźnika bazowego „minimalnego wynagrodzenia” ma najszersze znaczenie w Tytule I „Przestępstwa skar-

³⁴ „Nowa Kodyfikacja Karna. Kodeks Karny Skarbowy”, Warszawa 1999, z. 25, s. 129, 200.

³⁵ Por. przepisy kodeksu karnego na płaszczyźnie, w której przed uchycieniem art. 115 § 8 normodawca posługiwał się zwrotem „najniższe wynagrodzenie” i „najniższe miesięczne wynagrodzenie”.

bowe i wykroczenia skarbowe”. Nie oznacza to, że rola wskaźnika bazowego minimalnego wynagrodzenia do przepisów tej części kodeksu karnego skarbowego została zredukowana. Nadanie obszernego znaczenia wskaźnikowi bazowemu „minimalnego wynagrodzenia” w Tytule I k.k.s. z 1999 r. uzasadnione jest charakterem materii, którą powoływana część kodeksu karnego skarbowego normuje. Na marginesie należy tylko przypomnieć, że Tytuł I k.k.s. z 1999 r., składający się z Działu I — Część ogólna, oraz Działu II — Część szczególna, normuje tak relevantne zagadnienia, jak zasady odpowiedzialności i zasady karania, jak również określa zamknięty katalog wykroczeń skarbowych i przestępstw skarbowych.

Rudymentarne znaczenie wskaźnika bazowego „minimalnego wynagrodzenia” sprowadza się w wielu przypadkach³⁶ do odróżnienia przestępstwa skarbowego od wykroczenia skarbowego³⁷. Zgodnie z przepisem art. 53 § 3 k.k.s. z 1999 r. odpowiedzialność za wykroczenie skarbowe ma miejsce w sytuacji, w której kwota uszczuplonej lub narażonej na uszczuplenie należności publicznoprawnej nie przekracza pięciokrotnej wysokości minimalnego wynagrodzenia — tzw. ustawowy próg. Narażenie lub uszczuplenie należności publicznoprawnej powyżej pięciokrotności minimalnego wynagrodzenia wywołuje skutek prawny w postaci odpowiedzialności karnej za przestępstwo skarbowe w typie podstawowym lub typie uprzywilejowanym (mała wartość), a nie odpowiedzialności za wykroczenie skarbowe. Poza wyżej wskazaną sytuacją znaczenie wskaźnika bazowego „minimalnego wynagrodzenia” sprowadzić można

³⁶ Należy pamiętać, że zasadnicza część przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych polega na uszczupleniu lub narażeniu na uszczuplenie należności publicznoprawnej. Podobnie J. Sawicki, *Zaniechanie ukarania jako element polityki karnej w prawie karnym skarbowym*, Wrocław 2011, s. 93.

³⁷ Poza „ustawowym progiem” do kryteriów rozgraniczających przestępstwo skarbowe od wykroczenia skarbowego należy zaliczyć „wypadek mniejszej wagi” (def. legalna — art. 53 § 8 k.k.s. z 1999 r.) i tzw. formalizm naruszenia. Ocena modelu kontrawercjonalizacji w literaturze fachowej prawa karnego skarbowego przyjęła zróżnicowany charakter — krytycznie wypowiedział się między innymi T. Bojarski, *Kodeks karny skarbowy a kodeks karny. Kilka uwag porównawczych*, [w:] *Współczesne problemy procesu i wymiaru sprawiedliwości. Księga ku czci Prof. K. Marszała*, red. P. Hofmański, K. Zgryzek, Katowice 2003; pozytywnie między innymi L. Wilk, *Szczególne cechy odpowiedzialności za przestępstwa i wykroczenia podatkowe*, Katowice 2006, s. 45–55; zob. także V. Konarska-Wrzošek, *op. cit.*, s. 339, 340.

do czterech zasadniczych grup sytuacji. Po pierwsze, ma znaczenie dla określenia granic karnoprawnych dolegliwości: na przykład kara grzywny określona kwotowo za wykroczenie skarbowe — art. 48 § 1 k.k.s.; po drugie, ma znaczenie dla wyjaśnienia pojęć używanych w przepisach kodeksu karnego skarbowego, na przykład „mała wartość” — art. 53 § 14 k.k.s. z 1999 r.; po trzecie, ma znaczenie dla aktualizacji instytucji przewidzianych przez część ogólną k.k.s. — obostrzenie z art. 38 § 2 k.k.s.; w końcu po czwarte, ma znaczenie dla wyłączenia niektórych instytucji k.k.s. z 1999 r. — na przykład dobrowolnego poddania się odpowiedzialności w trybie art. 17 § 2 k.k.s. z 1999 r. („duża wartość” uszczuplonej należności publicznoprawnej w przypadku przestępstw zagrożonych karą grzywny w stawkach dziennych — przesłanka negatywna bezwzględna).

Biorąc pod uwagę wyraźne rozgraniczenie odpowiedzialności karnej za przestępstwo skarbowe od odpowiedzialności za wykroczenie skarbowe, należy mieć na uwadze, że rola wskaźnika bazowego „minimalnego wynagrodzenia” ma znaczenie zarówno dla przestępstw skarbowych, jak i wykroczeń skarbowych. Tym samym k.k.s. nie przewiduje takiego ograniczenia obowiązującego przed uchyceniem art. 115 § 8 k.k. z 1997 r., które występowało na gruncie k.k. z 1997 r. i k.w. z 1971 r., i w którym wskaźnik bazowy „najniższego wynagrodzenia” miał znaczenie tylko dla odpowiedzialności karnej za przestępstwo³⁸.

Istotną zaletą posłużenia się wskaźnikiem bazowym „minimalnego wynagrodzenia” z jednoczesnymi odrzuceniem kwotowych oznaczeń jest przyjęcie rozwiązania normatywnego odpornego na konieczne (ciągłe) nowelizacje³⁹, zarówno przepisów części ogólnej, jak i przepisów części szczególnej Kodeksu karnego skarbowego. Przy zmianie wysokości „minimalnego wynagrodzenia” ani jeden przepis

³⁸ Czym innym są natomiast rozgraniczenia kwotowe wykroczenia powszechnego od przestępstwa powszechnego, zob. między innymi art. 134 § 1 k.w.

³⁹ Z. Siwik, *Projekt Kodeksu karnego skarbowego — o kierunkach zmian w materialnoprawnych przepisach części ogólnej*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 1998, z. 1–2, s. 58.

Kodeksu karnego skarbowego nie ulega zmianie. Wartości, do których odnosi się wskaźnik bazowy minimalnego wynagrodzenia są stałe, niezmiennie. Podkreślenia wymaga, że nawet każdoroczna zmiana „minimalnego wynagrodzenia” następuje poza kodeksem karnym skarbowym⁴⁰. „Odporność” na nowelizacje jest warunkiem koniecznym w odniesieniu do aktów prawnych, jakimi są kodeksy, których przepisy powinny być wyjątkowo nowelizowane, i tylko i wyłącznie w razie doraźnej i wyraźnie uzasadnionej potrzeby⁴¹. Odpowiada to zasadom poprawnej techniki legislacyjnej. Przyjęcie odmiennego rozwiązania mogłoby prowadzić do sytuacji, w której normodawca dokonywałby „przy okazji” zmian określeń kwotowych, także „ukrytych” nowelizacji innych przepisów kodeksu karnego skarbowego. Zwalnia to normodawcę z obowiązku dokonywania zmian wielu przepisów kodeksu karnego skarbowego co jakiś czas, a także ustalenia, czy już, czy jeszcze nie, wystąpiły przesłanki warunkujące dokonanie zmian przepisów kodeksu karnego skarbowego w powoływanym zakresie. Posłużenie się wskaźnikiem „minimalnego wynagrodzenia” zamiast kwotowych określeń uniemożliwia niewątpliwie powstanie błędów czy niespójności pomiędzy poszczególnymi przepisami przewidującymi kwotowe określenia przy dokonywanych nowelizacjach⁴². Rozwiązanie takie pozwala zatem na zachowanie zawsze (i w każdym przypad-

⁴⁰ Odmienne stanowisko prezentuje V. Konarska-Wrzošek, która zauważa, że „niezmiennność w czasie jest tu pozorna. Nowelizacja k.k.s. dokonywana jest bowiem corocznie tylko z powodu corocznego wzrostu minimalnego wynagrodzenia (nie licząc wielu innych, dokonywanych zmian), przy czym nie jest to nowelizacja bezpośrednia określonych przepisów k.k.s., a nowelizacja pośrednia odbywająca się przez zmianę treści używanych pojęć o charakterze nazwowym”, *eadem*, *Czy utrzymać kryteria...*, s. 347.

⁴¹ K. Berezowski, *Dodatkowe ustawy karne*, [w:] *Encyklopedia podręczna prawa karnego*, t. I, red. W. Makowski, Warszawa ok. 1934, s. 231, 232; R. Zawłocki, *Podstawy odpowiedzialności karnej za przestępstwo gospodarcze*, Warszawa 2004, s. 70, 71; L. Leszczyński, *Tworzenie generalnych klauzul odsyłających*, Lublin 2000, s. 142; H. Rot, *Problemy kodyfikacji prawa PRL*, Wrocław 1987, s. 4.

⁴² Na to zagadnienie zwrócił już uwagę znacznie wcześniej, a jeszcze na gruncie ustawy karnej skarbowej z 26 października 1971 r. (Dz.U. z 1971 r. Nr 28, poz. 260) Z. Siwik w artykule *W sprawie nowelizacji ustawy karnej skarbowej*, „Finanse” 1983, nr 2, s. 57–64.

ku) właściwej proporcjonalności pomiędzy przepisami, które odnoszą się do „minimalnego wynagrodzenia”. Założenie polityczno-kryminalne na płaszczyźnie całego aktu normatywnego, jakim jest k.k.s. z 1999 r., nie ulega znaczącej korekcie. Należy mieć także na uwadze, że dalsze utrzymywanie kwotowych określeń i liczne nowelizacje wartości prowadziłyby do braku stabilności przepisów, jak również do dezorientacji społeczeństwa, co jest i w jakich granicach karalne, skutkując „lekceważeniem” prawa karnego skarbowego⁴³. Wskaźnik bazowy „minimalnego wynagrodzenia” pozwala na zachowanie spójności przepisów kodeksu karnego skarbowego.

Zrelatywizowanie stałych oznaczeń określonych w przepisie kodeksu karnego skarbowego do zmieniającej się wartości wskaźnika bazowego „minimalnego wynagrodzenia” pozwala na utrzymanie właściwego stopnia represyjności rozwiązań karnoprawnych przewidzianych przez przepisy k.k.s. z 1999 r.⁴⁴ Ma to istotne znaczenie w szczególności w odniesieniu do rzeczywistych granic kary grzywny określonej w stawkach dziennych za przestępstwo skarbowe i kary grzywny określonej kwotowo za wykroczenie skarbowe⁴⁵.

Określenie wysokości minimalnego wynagrodzenia, choć następuje poza kodeksem karnym skarbowym, to jednak ustalenie jego wysokości nie nastrocza żadnych problemów, w rzeczywistości nie jest skomplikowane (wysokość minimalnego wynagrodzenia jest podawana do publicznej wiadomości w Dzienniku Ustaw z reguły 2–3 miesiące przed jego zmianą). Podkreślenia wymaga raz jeszcze, że definicja legalna „minimalnego wynagrodzenia” jest wyraźnie wskazana

⁴³ Z. Siwik, *Wprowadzenie*, [w:] *Ustawa karna skarbowa. Przepisy wykonawcze i związkowe. Tabele zmian*, Warszawa 1996, s. XXIII.

⁴⁴ Słusznie zauważa L. Wilk, że „odniesienie się do niegdyś »najniższego wynagrodzenia« obecnie i samoczynne dostosowanie mierników wagi czynów do sytuacji ekonomicznej, poziomu inflacji itp., i tym samym gwarantuje stały poziom reakcji karnej skarbowej”. L. Wilk, *op. cit.*, s. 210.

⁴⁵ Por. M. Melezini, *Kara grzywny w kodeksie karnym skarbowym (zagadnienia materialnoprawne)*, [w:] *Teoretyczne i praktyczne problemy współczesnego prawa karnego. Księga poświęcona Profesorowi Tadeuszowi Bojarskiemu*, red. I. Nowikowski *et al.*, Lublin 2011, s. 219; zob. także Z. Siwik, *Systematyczny komentarz do ustawy karnej skarbowej. Część ogólna*, Wrocław 1993, s. VIII, IX.

w przepisie art. 53 k.k.s. z 1999 r. (dzięki czemu także i w tym przypadku wymóg funkcji gwarancyjnej zostaje w pełni zachowany). Także ustalenie wartości, do których odnosi się minimalne wynagrodzenie, nie stwarza większych problemów. Ustalenie rzeczywistych granic poszczególnych wartości („mała”, „duża”, „wielka”) czy granic kary grzywny w stawkach dziennych lub kary grzywny określonej kwotowo następuje w wyniku dokonania prostego obliczenia matematycznego, niewymagającego większego wysiłku umysłowego czy specjalistycznej wiedzy⁴⁶. Dzięki takiemu rozwiązaniu wymóg komunikatywności tekstu aktu prawnego zostaje zachowany.

Kolejnym walorem zastosowanej techniki legislacyjnej przydania powoływanemu wskaźnikowi bazowemu istotnej roli w karnoskarbowej regulacji jest zapewnienie pewności prawa. Przyjęte rozwiązanie niewątpliwie eliminuje swobodną ocenę organu orzekającego nie tylko w zakwalifikowaniu danego czynu do kategorii wykroczenia skarbowego czy przestępstwa skarbowego⁴⁷, lecz także w ustaleniu, w jakim przypadku jest „mała”, a w jakim „duża” czy „wielka” wartość uszczuplonej czy narażonej na uszczuplenie należności publicznoprawnej. Przy prezentowanym założeniu dla ustalenia granic poszczególnych wartości („mała”, „duża”, „wielka”) organ orzekający bierze pod uwagę tylko i wyłącznie wartość minimalnego wynagrodzenia, pomijając inne przesłanki, co nie wywołuje innych dodatkowych ujemnych konsekwencji, jakie mogłyby powstać w wyniku zastosowania znamion o charakterze ocennym⁴⁸. Dzięki odniesieniu się tylko i wyłącznie do wysokości „minimalnego wynagrodzenia” granice poszczególnych wartości są zawsze ostre (wyraźne). Rozwiązanie takie jest precyzyjne i czytelne. Wymóg (podstawowej) gwarancyjnej zasady *nullum crimen sine*

⁴⁶ Por. V. Konarska- Wrzosek, *op. cit.*, s. 347.

⁴⁷ Odmienne T. Bojarski, M. Szwarczyk, *Uwagi o projektowanym nowym prawie karnym skarbowym*, [w:] *Administracja publiczna u progu XXI w., Prace dedykowane Profesorowi nowi Szreniawskiemu*, red. Z. Niewiadomski, Przemyśl 2000, s. 100.

⁴⁸ Słusznie stwierdził wiele lat temu W. Wolter, odnosząc się do wyrazów ocenno-liczbowych, że „niewątpliwie takie wyrazy (ocenno-ilościowe) bez ścisłego miernika nasuwają pewne wątpliwości, jako że rozróżniają one zawartość przepisu, czyniąc stosującego prawo w pewnym stopniu panem nad przepisem”, *Uwagi o znamionach wymagających ilościowej oceny w przepisach prawa karnego*, „Państwo i Prawo” 1976, nr 6, s. 33.

lege certa zostaje w pełni spełniony⁴⁹. Biorąc pod uwagę powyższe kryteria oceny⁵⁰ prezentowanej instytucji, uznać należy ją za w pełni poprawną i za nieuzasadnione uznać postulaty *de lege ferenda* rezygnacji z wskaźnika bazowego minimalnego wynagrodzenia w kodeksie karnym skarbowym na rzecz kwotowych oznaczeń wzorowanych na nowelizacji przepisów kodeksu karnego z 8 czerwca 2010 r.⁵¹ Nie można zapominać, że odmienność rozwiązań przewidzianych przez prawo karne skarbowe w stosunku do prawa karnego powszechnego (za przestępstwa pospolite) wynika z materii, jaką ta pierwsza dziedzina normuje, z tych też względów obecność rozwiązań normatywnych innych niż przewidziane w kodeksie karnym jest zasadna, właściwa, nadto niezbędna.

The role of the “minimum pay” indicator in the Fiscal Criminal Code

Summary

The subject of the article is the issue of the role of the “minimum pay” indicator for the Fiscal Criminal Code provisions. The author discusses this issue to make an evaluation about the legitimacy of a wide sense of “minimum pay” indicator in the Fiscal Criminal Code. The analysis leads the author to the conclusion about the legitimacy of the assumptions adopted by the legislature.

Keywords: fiscal criminal law, Fiscal Criminal Code, minimum pay, amount limit.

⁴⁹ W. Wolter, *Sądowe zastępowanie ilościowych znamion ocennych przez znamiona określone liczbowo*, „Państwo i Prawo” 1977, nr 1, s. 6, 7.

⁵⁰ Na temat kryteriów oceny prawa zob. w szczególności S. Wronkowska, *Kryteria oceny prawa*, [w:] *Przemiany polskiego prawa (lata 1989–1999)*, red. E. Kustra, Toruń 2001, s. 33–46.

⁵¹ V. Konarska-Wrzosek, *op. cit.*, s. 347.